

Izšla vsak dan razen nedelj in praznikov. — Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

Uredništvo: 2657 S. Lawrence Ave. Office of Publication: 2657 South Lawrence Ave. Telephone, Bismarck 4964.

LETO—YEAR XIX.

Cena lista je \$5.00

Entered as second-class matter January 23, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., ponedeljek, 5. aprila (April 5), 1926.

Subscription \$5.00 Yearly

STEV.—NUMBER 80

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

TRGOVSKA ZBORNICA DELUJE ZA IZPREMENE V GLEDE REGISTRACIJE TUJCEMCEV

Zbornica je izpremenila svoje nazore. — Poročilo se bo uvaževalo na letnem zborovanju zbornice.

Washington, D. C. (F. P.) — Naseljeniški komitej Ameriške trgovske zbornice se ne strinja z registracijo tujcemcev, kot jo predlaga delavski tajnik Davis. Poročilo bo vpoštevano šele na seji v mesecu maju. Takrat bo letna seja te kapitalistične organizacije. Glavni vzrok je ta, da Davisov načrt povzroči, da se špijonaža in osumljenje oseb tako razvije, kar se ne da več kontrolirati.

Ampak ta komitej je pripravljen napraviti kompromis z Davisom. Trgovska zbornica želi, da se mesto prisilnega registra-

ranja izdajo certifikati prihoda tujcemcem v Združene države. Ti certifikati naj se izdajajo tujcemcem, ki so prišli sem pred 30. junijem 1924. Ti certifikati naj bodo taki, kakršni se izdajajo tujcemcem po tem datumu.

Ta komitej ugovarja Davisovemu načrtu, ker se mu zdi njegov načrt za kontrolo tujcemcev nepraktičen, lastni načrt pa praktičen. To pokaže, da zagovarja trgovska zbornica tudi kontrolo nad tujcemcem, ampak ne take, kot Davis, ker se boji, da bi tak zakon, kot je Davisov, povzročil, da se revidirajo pogodbe s tujcemskimi izdelanimi, kar bi vzpostavilo zahtevo, da se z Američani v tujih državah ravna tako postopa, kot ravnajo Američani s tujcemcem v svoji deželi.

Veliki verski izgredi v Indiji; 23 ubitih

Cez 300 ranjenih v ljutih spopadih med Hinduisti in muslimani v Kalkuti. — Angleži koncentrirajo čete.

London, 4. apr. — Reuterjeva depesha iz Kalkute sporoča, da so se verski izgredi v Kalkuti večerje ponovili. Pet oseb je bilo ubitih in dve mošeji sta bili razdejani do tal. Prijavljenih je bilo 25 slučajev požiga. Policijske oblasti so prepovedale vsako zbiranje ljudi na ulicah. Do danes je bilo vsega skupaj 23 oseb ubitih in okrog 300 ranjenih.

Kalkuta, Indija, 3. apr. — Ljudi verski izgredi med Hinduisti in mohamedanci so izbruhnili večerje v Kalkuti. Okrog 15 oseb je bilo ubitih in blizu 200 ranjenih. Izgredi so se danes ponovili. Muslimani so razdeljali hinduistični tempel, nakar so Hinduisti zažgali veliko mošejo. Velike tolpe verskih fanatikov se vale po mestu. Ko je bila policija brez moči, je nastopilo vojaštvo s strojnimi. Izgredi so se pojavili tudi v drugih krajih Indije.

Bombaj, Indija, 4. apr. — Angleška kolonialna uprava v Indiji je poslala večje število vojaštva v provinco Hidebarad. Glavni armadni stan v zapadnem delu Indije je bil večerje premeščen iz Pune v Sekunderabad. Oficijelnega pojasnila za to gibanje ni, toda govori se, da vlada sluti velike upore.

Fish se zavzema za sovjete

Georgia ima olje. — Ako bi bila puščava brez naravnih bogastev, bi se nihče ne zanimal za njo.

Washington, D. C. (F. P.) — Ko je kongresnik Moore, demokrat iz Virginije, zahteval, da zbornični odsek za zunanje zadeve zasliši tucat prič, ki so naklonjene priznanju republike Georgije, katere vlada se nahaja v Parizu od meseca februarja 1921, je protestiral kongresnik Fish, republikanec iz New Yorka. Fish je izjavil, da kaj takega žali obstoječo vlado in da je tako početje nedostojno. Predsednik Porter je njegov ugovor odklonil in zaslišanje je bilo določeno za pivega aprila.

Republika Georgija je bila ustanovljena spomladi leta 1918 na teritoriju, ki so ga kontrolirale nemške armade. Porušila jo je zopet velika ruska revolucija, ko so bile ustanovljene sovjetske republike in Armeniji in Azerbajdžanu in se je umaknila britska okupacijska armada. V republiko Georgijo spadajo bakulna in groznika oljna polja. Večina Moorovih prič prihaja iz Ameriškega kavkaškega društva, katerega odborniki so: Predsednik Henry Lane Wilson, bivši mehiški poslanik, blagaj-

Angloži ubili 45 Arabcev z bombami

Novi boji izbruhnili v Siriji.

Bagdad, Mezopotamija, 3. aprila. — Angleške čete, ki so imele bombna letala in oklopne avte na razpolago, so se večerje spopadle z 2000 Sirci in Arabci blizu meje. Arabci so se končno umaknili čez mejo in pustili na bojišču 50 mrtvih in mnogo ranjenih.

Beirut, Sirija, 3. apr. — Francoške čete so večerje zjutraj začele novo ofenzivo v južnem Lebanonu. Namen ofenzive je, izgnati rebelne Druze iz vasi v tem okrožju, katere so pred kratkim okupirali.

POLOŽAJ NA PREGOVORNI POLJU V W. VIRGINIJI IN PENNSYLVANIJI

Velika premogovna družba izprira rudarje. — Stavka v antracitnem rudniku dobljena.

Morgantown, W. Va. — Tukajšnja Connellsville By-products kompanija je izprila unijeke rudarje, ker niso hoteli sprejeti znižanja mezde. Ta kompanija je ena največjih premogovnih družb. Hotela je znižati kar za dvajset odstotkov jacksonvillake lestvice. Rudarji so na to nerazumno zahtevo odgovorili, da tega ne store, kajti družba je podpisala jacksonvillako pogodbo in ker rok za to pogodbo še ni potekel, je veljavna za kompanijo kot za unijo. Na ta stvaren odgovor rudarjev je kompanija zaprla štiri rudnike in tako izprila rudarje.

Tudi to ravnanje Connellsville By-products kompanije dokazuje jasno kot beli dan, koliko je podjetnikom pogodba sveta, ki so jo potrdili s svojim podpisom.

Wheeling, W. Va. — Tukaj je zastavkalo 2.600 rudarjev v petih premogovnikih, ki so lastni na S. A. Paisleyjevih interesov.

Nagla sodba.

Milwaukee, Wis. — Štiri fantje so v štirindvajsetih urah trikrat menjali svoj poklic. Najprej so bili mornarji, nato bandite in še istega dne so bili kaznjenci. Jack Malloy iz Michigana, Clarence Fitz in John Vilatiz iz Michigana ter William D. Knight iz New Yorka, po poklicu vsi mornarji, so skušali z orožjem v roki oropati neki milwauški pošiljni zavod.

Obsojeni so bili par ur po nameravanem ropu na tri do dvajset let ječe ter so bili še istega dne preoblečeni v kaznjeniško obleko. Nik Perley Morse, podpredsednik Barron G. Collier, magnat iz zemljišni trgovci v Floridi, odbornik pa John Hays Hammond, Fish je izjavil, da njim nasproti postavi poročilo britske delavske komisije v odgovor.

Coolidge odklonil vabilo lige narodov

Ne polije delegata na konferenco v septembru radi ameriških pridržkov glede svetovnega sodišča.

Washington, D. C. — V soboto je prišla vest iz Bele hiše, da je predsednik Coolidge odklonil povabilo sveta lige narodov, ki se glasi, da Združene države pošljejo zastopnika na konferenco, na kateri bodo razpravljali o pridržkih Združenih držav z ozirom na mednarodno sodišče. Konferenca se ima vršiti v prihodnjem septembru v Ženevi.

Coolidge smatra, da liga narodov nima ničesar opraviti s svetovnim sodiščem, ki je separativna institucija. Njegovo mnenje je, da glavno besedo v sodišču imajo narodi, ki spadajo zraven in Združene države se bodo obrnile direktno na vladajočih narodov.

Italija, velika rova, posejje donar drugim

Kapaciteta plačevanja Ameriki je zelo majhna, je pa dovolj velika za posejevanje Grkom.

Rim, 3. apr. — Tukaj poročajo, da so italijanske banke formirale konzorcij, ki odpre kredit v obsegu \$24.000.000 za Grško. Kredit se upotrebi za nakupovanje vojaških in civilnih potrebščin.

Pet ubitih v mehiškem gledališču.

Mexico City, 3. apr. — V tukajšnjem kinogledališču Titanic se je sinoči podrla galerija, ki je bila polna gledalcev. Pet oseb je bilo ubitih in 92 je ranjenih. Med žrtvami je največ žensk in otrok.

Novi boji izbruhnili v Siriji.

Bagdad, Mezopotamija, 3. aprila. — Angleške čete, ki so imele bombna letala in oklopne avte na razpolago, so se večerje spopadle z 2000 Sirci in Arabci blizu meje. Arabci so se končno umaknili čez mejo in pustili na bojišču 50 mrtvih in mnogo ranjenih.

Scranton, Pa. — Rudarji, ki so zastavkali v Arcbaldovem premogovniku Riverside, so se zopet vrnili na delo. Zastavkalo je štiri storočarje, ker so imeli v premogovniku kontraktorja. Zahtevali so, da kompanija odslavi kontraktorja, kar pa družba ni hotela izvršiti. Ker opomni niso nič izdali, so rudarji zastavkali in ostali na stavki, dokler ni družba odslavila kontraktorja. Unija je zagrozila, ako se ne odpusti kontraktor, zastavkajo v vseh rudnikih, v Scrantonu.

Berger se je potegnil za imigrante

Naseljenci, ki so prišli nepostavna, naj ostanejo in plačajo \$25 kazni.

Washington, D. C. — Socialistični kongresnik V. L. Berger je v petek predložil resolucijo v prid onim imigrantom, ki se vtihotapijo ali na kak drugi nepostaven način pridejo v Združene države. Resolucija se glasi, da vsi inozemci, ki so prišli v Združene države protizakonito, naj ostanejo tukaj in vsak naj plača \$25 kazni. Ta denar naj se nalaga v posebni fond, ki naj se rabi za pogozdovanje goščav.

NAROČITE SI KNJIGO "Ameriški Slovenci"

NOVA KABINETNA KRIZA V JUGOSLAVIJI

Radić je podal ostavko in njegova stranka je izstopila iz vlade, katere je nato tudi demisionirala.

Belgrad, 4. aprila. — Jugoslovanska vlada, kateri je načeloval Nikola Pašić, je danes podala ostavko.

London, 3. apr. — Jugoslavija ima zopet vladno krizo, kakor se glasi v brzojavki iz Belgrada. Stjepan Radić je podal ostavko kot prosvetni minister in njegova stranka je izstopila iz Pašićevega kabineta.

Svežena velika noč

Vsa Amerika lepo bela (namer od anega). — Sneg se je že deloma stajil, ampak napovedan je nov, — "boljša družba" je paradržala kot navadno.

Chicago, 5. petek je cel dan po malem snežilo, v soboto kmalu po polnoči pa je zadivjal nad Chicagom sov snežni metel, in že itak debela odeja snega se je naglo zvišala za par palcev. Oster in spreminjajoč veter je nosil goste snežinke več ur zaporedoma. V soboto je bilo večinoma oblačno, vendar je pa tupetam pokukalo sonce na pobejtem metropolo srednjega zapada. Živo srebro pa se je vedno sukalo v bližina zmrišča. Velikonočna nedelja je bila razmeroma prijazna. Sonce je sijalo v tem delu dežele skoraj cel dan, tako da se je precej snega stopilo, kar je seveda imelo za posledico, da so bile ulice vse mlakuzaste.

Grško-turška ententa proti Jugoslaviji

Naperjena bo tudi proti Italiji.

Atene, 3. apr. — V kratkem se odpro pogajanja med Grčijo in Turčijo z namenom, da se ustanovi grško-turška ententa proti jugoslovanski — italijanskemu sporazumu, ki je bil pred par tedni sklenjen med Ninčičem in Mussolinijem v Rimu.

GREEN PROTESTIRA PROTI ODLAGANJU PENZIJSKE PREDLOGE

V kongresu ni opozicije proti penzijski predlogi. — Zavlačuje se pa le.

Washington, D. C. — William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, je izvedel, da predsednik Coolidge "stidira", kakšno finančno breme povzročil, ako se civilnim uslužbencem povisa pokojnina na sto dolarjev mesečno. Zdej je Green podal izjavo, v kateri obsoja vsako nadaljnje zavlačevanje penzijske predloge.

Green pravi, medtem, ko višje avtoritete govore, da so naklonjene penzijski predlogi, se pa vzpostavljajo namišljena vprašanja z namenom, da se škoduje civilnim uslužbencem. Navnatoizka kampanja, ki je prihajala iz

RAZZALJENJE NA RADIO JE STALO \$25.

Chicago. — Prvi slučaj razžaljenja časti na radio v Ameriki je bil v petek obravnavan pred sodiščem. Philip Friedlander, ki je 11. marca razžalil državnega pravdnika Crowa, ko je naznanjal programne točke na radiopostaji North Side Realty Co., je plačal \$25 denarne kazni.

snež, ki bo začel padati enkrat danes (ponedeljek).

Vse države zapadno od Chicaga pa do Skalnatega gorovja so pod debelo snežno odejo, zlasti Kansas in Missouri, kjer je koncem zadnjega tedna zapadlo šest palcev snega. Še celo zračna polja je bila znatno ovirana ob priliki zadnjega snežnega viharja. V petek je bila cel dan prekinjena redna zračna pošta zveza med Salt Lake City, Utah, in Cheyenne, Wyo., ker letalci niso mogli z varnostjo prodrati gostih sneženih oblakov.

V bližini Thorntona, Wyo., sta trčila v gostem snežnem metelju dva vlaka, pri čemur sta bila ubita dva možka.

Bitka za Peking se je obnovila

Militaristi so odklonili apel poslankov za nevtraliziranje kitajskega glavnega mesta.

Peking, 4. apr. — Trije mandžurski letalci so danes že tretjič metali bombe na Peking. Ena bomba je padla miljo proč od poslaniškega stana, druga pa le 200 jardov od predsedniške palače.

Gen. Feng je pojačil ljudsko armado v Peking. To znači, da bo kuominčun branil glavno mesto za vsako ceno.

Peking, 3. apr. — Načrt inozemskih poslankov za nevtraliziranje Pekinga je danes padel v vodo. General Ličinglin, poveljnik mandžurske armade, je naznanil, da okupira glavno mesto, pa naj stane kar hoče. Voditelji kuominčuna so takoj ustavili izpraznjevanje Pekinga in se pripravili na boj. Bojevanje se je obnovilo ob železnici, ki drži iz Pekinga v Hankov.

Na čelu mandžurske armade, ki prodira proti Peking, je brigada raskih caristov, ki so se zakleli, da morajo iztirati sovjetskega poslanika in njegov štabit in iz Pekinga v Hankov.

Severna Amerika — led! Južna Amerika — og!

Buenos Aires, Argentina, 3. apr. — Termometer je večerje tukaj kazal 96 stopinj v senci. Buenos Aires in velik del Argentine se danes kuha v valu velike vročine, ki je nenavadna v času argentinske jeseni.

Katoličani v Ameriki zadevali v premoženju

Metodisti so jih preobrnili. Vsek je, ker je imigracija iz katoliških dežel omejena.

New York. — "Chicago Herald" je te dni objavil, da imajo katoliški članovi v Združenih državah, ki imajo največ štetju je bilo 2.200.786 (izmed 118.000.000 prebivalcev) vernikov, ki pripadajo tej ali oni kristjanski cerkvi, ob koncu leta 1925. Skupaj narodov vseh cerkva znaša 600.000 članov.

Največ napredka beležujejo metodisti (to je sekta kubičanklancev), namred 200.000 novih članov. Za njimi so stari katoliški s 203.990 člani porastla. To število je po mnogih letih zelo majhno. Navadno so bili katoliški dostoj na prvem mestu. Fejzami-lo se glasi, da so katoličani nasadovili na napredku zato, ker je novi naseljeniški zakon omejil priseljevanje iz katoliških dežel, zlasti iz Italije in Poljske.

Na tretjem mestu so baptisti s številom 104.396; skupaj imajo nekaj čez osem milijonov pristavev. Nato je naslednji še deset grup, ki so vse več ali manj napredovale, izvemši "Priznatej", ki zaznamujejo 548 članov izgube. Skupaj je trinajst kristjanskih grup.

Poročilo se dalje glasi, da imajo vse grupe 235.964 cerkvenih poslopj in 216.078 duhovnov. Število vseh duhovnov je porastlo za 2966 in število poslopj za 166.

Finančno poročilo je bolj slabob. Razne večje cerkve inkazujejo deficit v misijonskih dohodkih.

Vinska tonika!

Poleg zdravilnega piva je Amerika dobila tudi zdravilno vino. Kdo ne bo bolan?

Washington, D. C. — Prohibični car, general Lincoln C. Andrews, se je odločil, da dovolj iskarnam prodajati svoje vrste vinske tonike, ki ima več alkohola, kot ga dovoljuje prohibični zakon. Tonika ima medicinsko vrednost in lahko se pije tudi kot okrepilna pijača.

Tornado ubil 50 oseb v Indiji. Kalkuta, 3. apr. — Šiben tornado, ki je danes divjal v Madagrituru, je uničil sedem vasi in ubil 50 oseb. Več sto oseb je ranjenih.

Shaw pomaga rudarjem.

London, 3. apr. — George Bernard Shaw, sloveči angleški dramatik, je posodil \$150.000 občinskemu odboru v Eastington za gradnjo stanovanj rudariskim delavcem.

RAZŠIRJAJTE PROSVETO!

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$6.00 na leto, \$2.50 za pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawdale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v oglepaju n. pr. (Feb. 28, 1926) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom postala naročnina. Posredila je pravočasno, da se vam ne ustavi list.

KAKSNE SO BILE DELAVSKE RAZMERE NA AMERISKIH ŽELEZNICAH V MINOLEM LETU?

Zdi se, da železniške družbe niso lani odalovile nič višjih uradnikov pri upravi, kajti ališati in čitati ni bilo nič kaj takega dozdej. Toliko bolj so pa hranili pri navadnih delavcih. Iz poročila o mezdah, ki jih izdaja meddržavna trgovska komisija vsak mesec, je razvidno, da je bilo začasno odslavljenih v mesecu novembru in decembru 35,681 delavcev. Ti delavci so bili vpisani pri departmentu za vzdrževanje. Bili so pročni delavci in drugi, ki imajo na skrbi železniške proge. Ko je prišla sima, so tem delavcem rekli, da jih ne potrebujejo in da naj ostanejo doma, dokler jih zopet ne pokličejo na delo. Ti delavci so lahko po zimi iskali delo, ko ga je sploh težko dobiti. Ampak bilo je le malo bolje, kot prejšnje leto. Kajti na delu jih je ostalo 16,509 več, kot v mesecu decembru leta 1924. V prejšnjem letu je bilo torej odslavljenih še večje število delavcev.

V letu 1925 je bilo skoraj v vseh železniških kategorijah zaposlenih več delavcev kot v letu 1924. Izjemo tvorijo le delavci, ki so bili zaposleni v železniških delavnicah. Število teh delavcev je bilo nižje za 14,228. Ampak če primerjamo število delavcev, ki so bili zaposleni v mesecu decembru 1925 s številom delavcev, ki so bili zaposleni koncem leta 1923, tedaj se prepričamo, da je bilo koncem leta 1925 zaposlenih 40,571 delavcev manj kot v letu 1923. V teh dveh letih se je število pisarniških uslužbencev znižalo za 3,870. To niso bili pisarniški uslužbenci, ki prejemajo visoko plačo, ampak so bili zaposleni po skladiščnih in drugih pisarnah, ki so potrebne za redno železniško službo. Drugi pisarniški uslužbenci, ki so ostali v službi, so pa morali izvršiti tudi delo, ki so ga opravljali odelovljeni uslužbenci. Viakospremno osebje je bilo znižano za 2,870. Pri raznih prometnih kategorijah je bilo odslavljenih 5,816 uslužbencev, delavcev v delavnicah pa 34,679.

Tisti, ki ne delajo na železnicah, mislijo, da so železničarji izredno dobro plačani, pa da je delo prijetno. Železniške družbe so res nekoliko izboljšale mezdo od leta 1923. Zato so pa naprtale železničarjem tudi več dela.

Naslednja tablica nam pove, za koliko so bile zvišane mezde železničarjev v teh letih.

	—Mezda od ure—		Izboljšanje v odstotkih
	Dec. 1925	Dec. 1923	
Pisarniški uslužbenci, razred B....	60.1c	60.0c
Pročni delavci.....	35.1	34.9	0.5%
Kotlarji.....	77.1	75.1	2.6
Indelovalci tovornih voz.....	68.3	67.1	1.8
Električarji.....	73.8	73.9
Strojniki.....	76.1	74.7	2.2
Pomočniki v delavnicah.....	52.6	51.2	2.8
Težaki v delavnicah.....	40.0	39.6	1.0
Brzojavni uslužbenci.....	63.5	61.2	3.7
Skladiščni delavci.....	43.9	43.7	0.5
Sprevodniki, osebni vlaki.....	89.2	85.5	4.3
Sprevodniki, tovorni vlaki.....	80.7	77.0	4.7
Zavirači, potniški vlaki.....	62.1	58.8	6.0
Zavirači, tovorni vlaki.....	63.8	59.3	7.6
Strojvodje, potniški vlaki.....	116.7	111.0	4.2
Strojvodje, tovorni vlaki.....	96.2	91.2	5.5
Kurjači, potniški vlaki.....	90.0	84.5	6.5
Kurjači, tovorni vlaki.....	72.6	67.6	7.5

Železniške družbe so kljub povišanju mezde znižale izdatke za mezdo. In če se to znižanje primerja z mezdami, ki so bile izplačane koncem meseca decembra 1923, tedaj opazimo, da so železniške družbe prihranile deset milijonov dolarjev.

V teh dveh letih je pa draginja narasla. Življenjske potrebe se so povišale za šest in pol odstotka. Železničarjem se pa ni povišala mezda za toliko, da bi lahko prehranjevali svoje družine. Slabo plačani nezučeni delavci, težaki in drugi so prejeli tako nezadostno povišanje mezde, da sploh ni vredno govoriti o njem.

Ako se ta mesca enakomerno razdeli na vse železničarje, tedaj prihajamo do zaključka, da 350,000 železničarjev zasluži povprečno komaj po štirideset centov na uro.

Ako bi bile železnice nacionalizirane, bi bila slika popolnoma drugačna. Milijoni, ki jih vsako leto poberejo železniški magnati kot dobiček, bi se vporabili za izboljšanje mezde železničarjev in železniške službe.

SLIKE IZ NASELIN

Delavske razmere. Smrt rojaka.

Bridgeport, Ohio. — Precej časa se ni bilo dopisa iz te naselbine, zato moram jaz nekoliko poročati, kako se imamo. Delavske razmere so precej slabe, rudniki obratujejo le par dni na teden in kakor nam obetajo, bodo še to ustavili, oziroma rove zapri.

Wheeling Creek rov so popolnoma opustili, da bi v njemu še precej premoga, da bi se veliko let obratoval, ko bi hoteli vsega ven spraviti.

Že par mesecev pobirajo vse tračnice in žice. Kaj je vzrok, da bodo opustili rudnik, vedo gotovo le kompanisti, menda pre malo profita.

Slovenska naselbina je precej nesrečna. V enem letu smo zgubili že 9 Slovencev, tako da se še ena smrtina nesreča ne pozabi, se še druga oglaš.

Dne 25. marca se je bliskoma raznesla po naselbini novica, da je John Koren mrtev. Tako prijazen in kajljiv je bil, da so ga vsi poznali in vsakemu se je spilo storilo, ko je slišal o nesreči. Kjerkoli je hodil, vse se mu je moralo smejati.

Ko sem se nahajal zadnje leto v stari domovini, me je vsak kdor ga je poznal, prvo vprašal: "Kako kaj Janer Koren?"

Pokojnik je bil eden prvih Slovencev v Bridgeportu. Večkrat mi je pravil, kako je imel slabe čase v Ameriki v prvih letih nje-govega bivanja radi brezposelnosti in slabega obratovanja rova.

Pokojnik John Koren se je rodil pred 75 leti v Trebči vasi pri Zuzemberku na Dolenjskem. Ker je imel razne homatijske na nje-govem posestvu, se je namenil, da odpotuje v Ameriko. To je bilo pred 35 leti. Vse ta čas je bil v Bridgeportu, zdaj pa ostane tu za večno. Tu zapuščila žena in tri hčere, v stari domovini pa brata in tri sestre.

Pogreb se je vršil dne 29. marca na Linwood Cemetery z veliko udeležbo. John Koren je bil član društva št. 23 K. S. K. J. Dragi sosed in sorodnik, odšel si od nas ali Tvoj duh bo dolgo živel. Lahka ti bodi ameriška zemlja. — John Kocjančič.

Pismo člana iz zdravilišča.

Hot Springs, Arkansas. — Prijatelj sem iz Laffertyja, Ohio, kamor spadam kot član društva št. 364 S. N. P. J. Sem prosim, da bi mi tudi pošiljal Prosveto toliko časa, dokler se tu zdravim po U. S. sistemu. Predno sem se prišel sem zdraviti, sem slišal, da vlada zdravi napol zastoj, toda tudi sem je treba priti sami samo groše. Kakorhitro sem prišel sem, mi je doktor takoj računal toliko, da sem že ni moral pisati po stotak. Sreča bo, če jih bo imela. Šel sem v kopališče, ki spada pod vladno kontrolo. Tam je pa spet taka cena, da sem mislil kar tako podati se nazaj ter bi bil tudi storil, ko bi ne bil toliko daleč. Dalo mi je upanja tudi to, ko mi je zdravnik zagotovil, da me ne bo vzelo veliko časa do ozdravljenja.

V tem toplikem kopališču je jako dosti ljudi. Zdravijo si vsakovrstne bolezni, največ pa revmatizem, kot se tudi jaz, ki sem imel šele tri kopelji, a plačanih imam še osemnajst. Mislim, ko bom vse to prestal, da bo tu še prava spomlad. Ko sem šel sem, mi je društveni zdravnik rekel, da bom tu že lahko jedel breakoe od leta 1926, toda zdravnik se je precej zmotil. Bilo je res že cvetje, pa je zadnji teden vse pozoblo. — Joe Hren.

Opravek s Trunkom.

San Francisco, California. — Že skoro dva meseca je, odkar sem se oglašil v Prosveti, pa še sedaj čitam v "Pisanem polju" moje ime. Možak se je torej tudi mene malo spomnil ter komentiral moj dopis. Kakor vedno, je tudi to pot pisatelj "Pisanega polja" "way behind the times" v vseh ozirih. Moš se jezi, ker uredništvo in dopisovalci hvalijo McCabova in Burbankova znanstvena dela. Rev. Trunk pravi: "McCabe je baje zelo rodovitni pisatelj. Vse, kar je napisal, mi ni znano. Ne vem. Mogoče je res kaj dobrega napisal. Jaz vidim le to, kar čitam v Prosveti."

Možakar, torej prizna, da je ignoranten o McCabovih delih. Zakaj ga potem toliko zaničuje? Pošten kritik se vedno prej in forma o dobrih in slabih lastnostih, potem šele poda svojo izjavo. Dalje pravi: "Burbank je spreten vrtnar," toda po njegovem mnenju ni vreden toliko časti in reklame. To bo rev. Trunk vendarle moral priznati, da je Burbank učinil več tude-šev, če njegova znanstvena dela hoče tako imenovati.

Njegovi čini pomenijo za civilizacijo več kot vsi pravilni čudeži, ki jih cerkev razglasa za resnične. Da, in vse to "čudeže" je Burbank naredil brez papeževskega blagoslova!

Kar se moje osebe tiče pa po-vem rev. Trunku, da sem slišal, oz. čital o McCabu, Burbanku in drugih za človeštvo koristnih brezvercih že veliko prej nego sem Prosveto začel čitati, torej Prosveta in njen urednik nista nič kriva, da sem to, kar misli rev. Trunk, da sem.

Pozdravi! — A. Kastelle.

Pueblo, Colorado. — Zopet hočem, da v Prosveto natisejo kar napisem ali mislim. V Pueblo bodo rekli: "Aha, si ga videl, ne more nehati, zato nima- mo čenča drugi." Počas prijatelji. Vsem je prosto, samo po-kušajte, ker tim prej, tem bolje, sicer samudeti priliko izražanja v Prosveti.

Slišal sem, da mi je Trunk v začetku marca v "Pisanem polju" napisal kolono in pol. Mogoče še doham kdaj tisto v roke. Mogoče. Ampak Trunk naj ne misli, da ubija ljudi, ki ne kleče-plazijo. Trunk misli, da je človek in pol z njegovim "poljem". Kadar umre — misli — da ga bo "jazbečevina" proglašila za svet-nika. Organiziran slovenski Rim v Ameriki ga plačuje, da "pobi-ja" svobodno misel med Sloven-ci. In Trunk se je poslužil vsake stvarce za neumnost. Organiziran Rim pravi, da smo ničle. Trunk pa tako na dolgo odgovar-ja ničlam. Se cerkveni odbor cerkvene pueblske slovenske fare, ki obljubila nagrade, je zapi-sal, da ste bili ničle, da ostanete nič in da nikdar nič ne bode-te. Kako lepo se to glasi! Torej kdor ni businessman, je ničla. In ravno v tej fari je toliko ničel, toliko ignoranc, kolikor v nobeni drugi v Ameriki. Če bi le mogil dopovedati tem ničlam, ki plaču-jejo tax far, kako velike ničle so ravno zato, ker ne vedo, da so mesdni sužnji, ker nimajo pogu-ma pogledati v resnični potek življenja, bodisi posameznega naroda ali človeštva v obče! Te ničle so tako velike ničle v sploš-nem, da se boje vsakega tiskane-ga papirja, ako ne pride iz farov-ža. Za znanstven izobraževalec mesečnik ali poučno knjigo ne marajo, Rim prepoveduje. Zato tovariši delavci, ki vzdržujete fare, boste ničle v obeh vašega odbora, dokler boste ignorantni. Ignoranca je zavora vsakega na-predka v vsaki skupini. Ne misli-te, da je napredek tisto, kar spa-da v farno. To je le zato, da se ob-drže tradicije rimokatoliške cerkve. In še več! Ta cerkev vam prepoveduje vsak poskus razširiti si znanje in radi tega vaš odbor (businessmenov) vam pravi ničle.

Jaz ne bi tega zapisal, ko bi bilo kaj drugega. Poznam vas in vi mene. Pogmam vas kot delav-ec, pridne in marljivo, ki v jek-larni in klavci dostikrat "kika-te" in zaklinjate sistem in vašo farno, ker ni drugače in boljše. Ampak boljše bo le tedaj, ko se bo večina delavstva otresla vseh mitologičnih tradicij, vseh pred-sodkov in potek življenja, češ spremenimo itak ničesar ne. De-lavce spremenijo lahko z malimi stroški ignoranco z znanjem. Na-roči znanstvene knjige, mesečni-ke in liste. Postal boš drug člo-vek. Vesel boš, da nisi več to, kar si bil. "Kikal" ne boš več, ampak gleda, da pridobi še več znanja ter da pridobi tudi pri-jatelja sodelovca. Znanstveniki bi marsikaj ljudem vsilili, ampak vsilili se nič ne da. Če hoče ameriško delavstvo prevzeti (to se pravi kadar bo) industrijo produktivno ter distributivno, tedaj bo moralo biti dobro orga-nizirano in pripravljeno, da to prevzame in obratuje v svojem interesu. Da se to lahko zgodi, je treba, da se otreseš ignoranc. Kadar se to zgodi, bodo odpadi-li naši družbi taki "odbori", ki zmerjajo delavce z ničlami. V starem kraju je bil (je še) v na-vadi od farovža pridevek "zaru-

kan kmet", tukaj v Ameriki pa "ničle". Willardski slovenski du-hoven prav zanesljivo pita svoje farane za "zarukanim farmar-jem", dasi je sam najbolj pouka potreben.

Pueblška "dolna hlapcev" je res tako hlapčevska, da se v res-nici boji vsake resnice. Samo nagrad se ne bojimo obljubiti. Pa tudi to bo minulo ali vsaj pre-šlo.

Uprava tukajšnje jeklarnje je hotela, da bi delavci delali samo po šest dni na teden, to je tam, kjer je stalni obrat. Ali mislite da je lo? Delavci vseh narodno-sti (v tej jeklarni je človek sko-ro vseh plemen in barv) so se vprli potom listega reprezentati-vnega plana, češ: "Mi nočemo legati" In eden od uprave jim (zastopnikom) je rekel: "Če no-šete, tudi dobro, nam je vseeno." Torej po mišljenju takih delav-cev je le, da delaš vsaki dan, mezdo bodo uredili že ljudje, kot so bankirji, newyorški borzja-ni ter taki, ki se kopljejo v vinu, in pa Cerneti. Ali nismo res ve-like ničle?

V Rusiji, kolikor sem informi-ran imajo delavci delopust pla-čan in država ter odbor tovarne gledata, da se delo pravično raz-deljuje. Med nami v Ameriki se na to ne gleda: ako moreš, kopliji in vse pod sebe skopliji. Človek ni kriv, da mu je dano življenje. In če nimáš dela in če nimaš, da si kupiš kruha, lahko čakaš, da na cesti lakote pogineš. Nikdo te ne bo vprašal zakaj. In ta družba se trudi ohraniti bolnemu človeku življenje. Kadar pa ustvarijo spor radi velikega businessa, tedaj hočejo mlade fantje vse od kraja pahniti v klavnico, ki ji pravijo vojna. Ali nismo velike ničle?

Napisal sem že preveč. Pa ma-lo potrpite tam v uredništvu. Ko sem čital tisti zapisnik, v katerem tista gl. odbornika pravita, da Prosveta pregrado piše, bi se rad vprašal, kaj ne čitata Trun-ka in "čistih". To ti je "lengvič". Mogoče sta med tistimi, kot jih je nekaj v našem krogu, ki radi zatolijo: "Vi socialpatrioti in farji ste skupaj!" Zdaj vem! Tako se rešuje revolucija. Igno-ranca dobiva pa še trdnjša tla. — Joe Hočvar.

Politične razmere v Italiji

Rim, 16. marca. — Ko se je v Italiji zvedelo za Matteottijev umor, se je zdelo v prvem tre-nutku, da bo vihar nevolje za vedno — stri fašizem. Opozicija, ki je z vso energijo vodila proti-fašistovski borbo, ni znala izra-biti ugodnega trenutka in tako se je posretilo Farinacciju, temu najbolj intrasentnemu voditel-ju fešizma, da je z drakoničnimi ukrepi rešil težki položaj. Prvi korak je bil uvedba najstrožje censure in mobilizacija celokup-ne milice.

V resnici je bilo proglašeno nad celo Italijo obsedno stanje, ki se vzdržuje v poostreni obliki še danes. Toda fašizmu to še ni bi-lo dovolj. Radikalni Farinacci je enostavno zahteval uničenje vse-ga, kar je proti fašizmu in kar spominja na staro liberalno dr-žavo.

Edino dinastija in cerkev sta našli milost v obeh ultrafašistov. Kajti ti gospodje so dobro ve-deli, da tvorita silni faktor, s ka-terim bi se bilo jako nevarno i-grati.

Da si zagotove podporo kmet-skih in delavskih mas, so pričeli fašisti z močnim sindikalnim gi-banjem, katerega namen je konč-na likvidacija vseh silnih klerikalnih in socialno-komunistič-nih organizacij. Toda navzlic vsemu pritisku se je pokazalo, da so te organizacije izredno močne. Opozicijsko časopisje je kazalo veliko odporno silo na-vezlje vsej cenzuri in rednim za-plembam, kar pa ni bilo nič čud-nega, kajti italijansko prebival-stvo je v jedru kljub pogostim zunanjim fašistovskim manife-stacijam še vedno odločno proti-fašistovski.

To so vladni krogi tudi čutili in čakali že davno na ugodno pri-liko, da odstranijo zadnje ostan-ke opozicijskega odpora. Zad-nji atentat Zaniboni na Mus-solinija je bil dobrodošel povod za končno udejevitve že davno nameranih ukrepov.

Po izredno pompoznih manife-stacijah po vsej Italiji, ko so morali zvoniti zvonovi in so se morale opravljati zahvalne bo-že službe za rešitev "ljubljenega vodje", se je odločila fašistovski

vlada za ukrepe, ki bi bili naravnost nemogoči v vsaki količnjaj svobodoljubni in civilizirani dr-žavi. Vse delavske organizacije socialistične in komunistične ameri so bile enostavno raspu-ščene, njihovo premoženje pa predano naravnost fašistovskim sindikatom. Opozicijsko časopisje je bilo ali ustajevno ali pa priključeno, da preide v faš-istovske roke, kakor na primer največji list "Corriere della Se-ra".

S pravnim priznanjem faš-istovskih sindikatov je bil zadni udarec vsem srodinim organizacijam in tako je prišlo, da je mnogo teh sindikatov po večini komunističnega ali pa socialis-tičnega prepričanja.

Kajti po zakonu mora biti or-ganiziran vsak, ako hoče, da se preživi in to seveda le v faš-istovskih sindikatih.

V svoji nasakončni modrosti ni pozabila fašistovska vlada na ob-čine, ki so v Italiji vselej eden faktor in je njih delokrog neprimer-no večji kot pa v drugih drža-vah. Ni bilo dovolj, da so fašisti redno "zmagovali" na vsaj črti in da se je tudi poskus opozicije pri občinskih volitvah v Palermo poneseval, vlada je šla dalje in izvedla zakon o podestatih in de-facto odpravila vsako občinsko avtonomijo v več kot 7000 občinah. Volitve so dopustne le v večjih mestih in občinah, toda tudi tam pogojno. Ako se občinski svet trikrat razpusti, pride podesta, to se pravi, ako bodo izvoljeni fašisti, ostane občinski svet, ako ne, pa pride občinski komisar.

Z uničenjem vsega opozicijo-nalnega časopisja, sindikalnih organizacij in avtonomije občin, z ustanovitvijo milice, raznih ve-likih in malih svetov, nebroj po-litičnih tajništav, je ustvarila fašistovska stranka poleg prvotnega državnega aparata ogrom-no število sinekur, katerih nam-en in nalpga je, da na vse na-čine izmogočajo in obenem nad-zorujejo italijanske mase, da se ne bi izkveržile edino zveličav-nemu fašizmu. Naravno, da se v takih razmerah polajo fašistov-ske vrste z ljudmi, ki so za večje ali manjše sinekure in ki vneto poudarjajo svoje fašistovski prepričanje. Danes predstavlja Italija državo privilegirance na eni strani, na drugi pa brezprav-nih mas, ki le s težavo prenašajo ta težki in brezobzirni režim. Na vides triumfirajo fašizem na vsej črti. Toda v stranki sami se po-javljajo že dalj časa znaki, ki niso nič kaj razveseljivi. Od časa do časa izbruhne v kaki pokra-jinski, fašistovski organizaciji spor, ki se konča navadno z raz-pustom organizacije same in z običajnim komisarjem, da porav-na obetovani spor.

Tako je n. pr. v krizi trentin-ski, videmski in tržaški fašizem. Posebno huda je kriza v tržaš-škem fašizmu, ki je zavzela pred kratkim značaj cele revolte na-pram dosedanjemu političnemu tajniku Lupetini in poslancu F. Giunti. Fašistovska stranka se je pričela cepiti v dva tabora, in sicer v mlade in stare fašiste. Za sedaj ni treba pripisovati večje-ga pomena gornjim pojavom, to-da nevarni utegnejo postati radi tega, ker je v sedanjih fašistovski stranki preveč nasprotujočih si elementov, da bi se stranka mo-gla ohraniti edina. Popolno od-sotnost opozicije in vztrajno podzemsko delo zunaj in znotraj države zna v doglednem času postaviti fašizem pred problem, od katerega rešitve ne bo odvis-na eksistenca samo fašizma, ampak tudi politična pozicija Italije same.

Gradnja vodovoda in elektrar-ne v Metliki. V Metliki si hočejo tamkajšnji meščani preskrbeti najnuj potrebni vodovod. Pri ne-usahljivem studencu Obrh se bo zgradilo poslopje, v katerem bo Dieselov motor gnal vodo po železnih cevah v nabiralnik, ki bo približno 60 metrov nad mestom, tako da bodo vse hiše lahko dobi-vale vodo. Vsa voda, namenjena v nabiralnik, se bo filtrirala. Mo-tor, ki bo po dnevi polnil rezervoar, bo ponoči preskrboval me-sto z električno razsvetljavo. Metlika bo z nameravano na-pravo mnogo pridobila in brez-dvomno privabila v ta prijazni kraj lepo število letoviščarjev.

"Gospod šef, prosim za en dan dopusta." — "Kaj, cel dan dopu-sta hočete imeti ravno sedaj, ko je največ dela?" — "Prosim gos-pod šef, tudi bo moja poroka in bi bil rad zraven."

ZAKONET

Stara klepetulja Kutarija je na-povedala detetu hitro smrt.

Cez deset let ni več poznala deteta.

Klepetulja si slika okrog in se čudi.

Cez dvajset let se še bolj zasmu —

— in — končno ji je zmanjkalo sape.

Shoda! Če bi imel tako moč in oblast kakor kutarska kompanija, bi poslal ultimatum vremenskim bogovom ...

"Dittatore de Bandito." "Mussolini je banditski dikta-tor!" je zadnje dni odmevalo v amerškem senatu. Mussolini ni slišal, toda dobro je čul Morgana.

Ni pogodil. G. Trunku ni prav — kdaj mu pa je? — ker se "čikaški rekord" spravlja v zvezo z njegovo cerk-vijo, ki bo letos imela tukaj ve-lik "show" kakor poročajo listi. Saj nism mislil nobene zveze. Če ni g. Trunk razumel, bom t- značil z drugimi besedami:

Največji kruki, ki se tuka koncentrirajo, bodo tiste dni po-begnili, ker jih bo sram!

Revolucija mora priti od znotraj. Kadar bodo delavci manj pre-sili in molili in bolj zahtevali, bo-do več imeli.

Sličica iz Novega Dulutha. — Zdravo, brate! — Zdravo! Cuj, brate, molim te, šta ovo znači. Vidio sam u e-voj čikaškoj krpetini, da imade missus Sphear dvadeset hiljada glasova. Kakovi su ti glasovi?

— Ja neznam, boga ti, šta ti to glasuju. Možda gnjaviju pre-hibiciju i glasuju za pivo, vino i rakiju.

— Pa tako će i biti! Nu, sada ćemo zaista dobiti vino, jer nali popovi piju vino na tašče. — Rdeči pikar.

K. T. B. Fašistovski komisar za Istru. Iz Rima poročajo, da je gener-alni tajnik fašistovske stranke i-menovan računarja Marija Ber-linonija za izrednega komisarja pri fašistovski svesti v Pulji. Se-daj se prične člačenje fašistov to-daj v Istri. Bralomer? Fred kratkim so našli ubitega pri Podgradju 25-letnega Mateja Mamilovića. Po dosedanji preiskavi se sodi, da ga je ubil brat Anton v družbi nekim Turkovičem. Obs sta v sa-poru.

Razmerje med sovjetsko Rusijo in Jugoslavijo

Pomembne izjave sovjetskega poslanika Rakovskega v Parizu o vstopu Nemčije v Zvezo narodov in o odnosih med Rusijo in Jugoslavijo.

Beograd, 10. marca. — Te dni so jugoslovanski poročevalci v Parizu posetili sovjetskega poslanika Rakovskega, ki jim je v enournem razgovoru podal naslednje pomembne izjave:

— Kakšno je mišljenje sovjetske vlade o vstopu Nemčije v Zvezo narodov?

— "Sovjetska unija je na tem zainteresirana samo kot podpiratelj rapalske pogodbe o prijateljstvu med Rusijo in Nemčijo. Kot taka mora paziti, da se obveznosti, ki jih Nemčija prevzame z vstopom v Zvezo narodov, ne bodo krile z obveznostmi iz rapalske pogodbe. V ostalem pa je Nemčija službeno izjavila, da se bo strogo čuvala vsakega angažmana v kakršnikoli akciji, ki bi bila naprjena proti Sovjetski uniji."

— Kakšno je stališče Sovjetske unije do Zveze narodov?

— "Kakor včas, tako danes. Sovjetska vlada ne manifestira želje za vstop v Zvezo narodov. Ona hoče očuvati svobodo svoje politike, imeti hoče svobodne roke; noče se pridružiti nobeni skupini sil ali veleil v Zvezi narodov, a če bi ostala nevtralna, bi se utegnila znajti med kladivom in nakovalom. Zveza narodov je tudi organizacija drugega političnega in socialnega sistema. V njej bi bil pod silo okolnosti popolnoma izolirani."

— Kakšno je stališče Sovjetske unije do skorajšnjih razorožitvenih konferenc?

— "Mi smo odločni pristaši razorožitve. Sami imamo relativno najmanjšo armado, broječo pol milijona vojakov. Sovjetska vlada je pristala, da se udeležijo razorožitvene konferenc pod pogojem, da se bo konferenca vrnila izven Svvice, s katero je sovjetska vlada v konfliktu."

— In končno: kako je s priznanjem Sovjetske unije od strani Jugoslavije?

— "Tu ne gre za enostransko, temveč obojestransko priznanje. Jugoslavija je mlajša država kakor Sovjetska unija, ker se je rodila nekoliko tednov pozneje. Kar se nas tiče, smo vedno želeli, ne obnovitev odnosov, temveč ustvaritev takih odnosov, ki prst nikoli niso obstojali, kot gre za dve novi državi. Mi vemo, da jako belgrijska vlada ne udeležiti te težnje, ne morem vedeti. Vem pa naslednje: s popolno gotovostjo: Decembra lanskega leta je neka zapadna država, ki je prijateljica Jugoslavije in istočasno v prijateljskih odnosih s Sovjetsko unijo, obvestila naš komisarjat za zunanje zadeve, da stoji Jugoslavija pred sklenitvijo normalnih zvez s nami. Toda iz tega doslej ni bilo nič; še več, ako sodimo po listih, je dobra namena jugoslovanske vlade odlogena ad calendas graecas. Ne verjamem, da bi v zvezi z te politike bili ruski emigranti, če tudi imajo na nekaterih mestih v Belgradu znaten vpliv. Jugoslovanska vlada dobro ve, da bi ruski monarhisti v slučaju obnovitve svoje oblasti v Rusiji bili iskreni zavezniki nemških monarhistov."

Končno je potekel razgovor z Rakovskim še o vračanju emigrantov v Rusijo in o eventualnem balkanskem paktu. V Rusijo se lahko vrnejo vsi bivši vojaki in kozaki, ki so porekлом iz naroda, ker so vsi amnestirani. Tudi za častnike je amnestija generalna, toda pogojna: verifikacija se iskrenost in name-

— Kar pa se tiče pakta (Balkanskega Locarna, kakor pravi Rakovski), je treba vprašati, s kakim ciljem naj bi se formaliziral ta pakt. Ako naj bi koristil balkanskim državam proti njihovim sosedom Rusiji in Turčiji, tedaj on očitno ne bo instrument miru, marveč vojne. Kajti ne sme se prezreti, da se je o tem paktu pričelo govoriti, ko je vprašanje Mosua postajalo vzemarnjavo. Balkanski pakt tvori del sistema, ki nas hoče izolirati od Črnega morja do Baltika stvoriti verigo, ki nas naj bi položila oklepala in izolirala od Evrope ter pritiskala v Azijo. S tem je bil razgovor zaključen.

Vesti iz Jugoslavije

Roparski napad v Krnici pri Gorjah. Dne 10. marca, okoli 9. zvečer se je pripeljal neki voznik iz Gorju v Bohinju v Krnico k tamkajšnjemu lesnemu trgovcu Janezu Poklukarju po svojo zasluzek. Ker leži vas v dolini, je privezal konja in voz pet minut od stanovanja lesnega trgovca in hotel se isti večer na Pokluko, kamor je vozil les. Odšel je sam k trgovcu po denar, ki mu je takoj izplačal njegov zaslužek. Bohinjec je krenil nato v Potočnikovo gostilno k večerji. Tamkaj se je nahajal tudi mlad fant Janez Pogačar, domačin iz Krnice. Med obema se je kmalu razvil zelo živahen pogovor, tekom katerega je Bohinjec plačal nekaj pijače tudi za svojega tovariša. Čim pa je Pogačar opazil, da ima voznik precej denarja, se je odstranil iz gostilne.

Nič hudega sluteči Bohinjec je vstal kmalu za njim in odšel po cesti po svojega konja, da nadaljuje potem vožnjo na Pokluko. Komaj je prišel kakih 100 korakov od gostilne, ga je Pogačar, ki ga je skrivoma čakal, udaril naenkrat s kolom s tako silo po glavi, da je padel v nezavest. Pobral mu je nato vse denar in izgubil. Nesrečni voznik je preležal vso noč na cesti. Šele proti jutru se je toliko zavedel, da se je mogel s skrajnimi naporji pripeljati do svojega vso noč privzetega konja. Čim so ljudje zvedeli, kaj se je zgodilo prejšnji večer, so o dogodku takoj obvestili prožnike na Bledu; ki so Pogačarja prav kmalu izsledili. Pogačar je spoočetkomu trdovratno tajil vsako krivdo, končno pa se je pod težo dokazov vendarle udal. Pri njem so našli še ves vozniški denar, razen 10 Din. Napadalec so izročili v sodne zapore okrajnega sodišča v Radovljici. Napadeni Bohinjec je bil težko poškodovan in se bo moral dalje časa zdraviti.

Janez Pogačar je sin kmetijskih staršev iz Krnice. Mati mu je umrla med vojno, oče pa se je poročil v drugič, kar temu nikakor ni bilo po volji. Udal se je pijači in je postal sploh delomržen človek. Lanako spomlad je bil potrjen v vojske in bi moral pravkar oditi, da zadosti vojaški obveznosti. Bil pa je brez denarja in zato se domneva, da si ga je skušal pridobiti na ta način. Ba je je Pogačar sorodnik onega Janeza Pogačarja, ki je izvršil lanske leto roparski vlom v Kmetijsko društvo v Gorjah. Oba Pogačarja sta doma iz Krnice. To je bil sedaj v tamkajšnjem kraju že drugi roparski napad tekom enega leta. Vas je polna klerikalnih časopisov, ki so v resnici lahko ponosni na sadove svojega vzgojnega delovanja.

Smrtna kosa. V Šiški je umrla Margareta Grašič, roj. Pravat, soproga železničarja Janka Grašiča. — V visoki starosti 84 let je umrl posestnik Franc Orehek, oče Mateja Orehka, trgovca v Ljubljani. V Rožni dolini je umrla Ana Močenik, roj. Zakrajšek. — V hiši na Dunajski cesti št. 19 je umrl v starosti 76 let Josip Svetlič. — V Globokem je umrl nadučitelj Blaž Tominec. Zapustil je vdovo in 6 otrok.

Kriza zakona v pravoslavni cerkvi v Jugoslaviji. V "Politiki" je objavil D. K. zanimive podatke o vedno večjem naraščanju tožb za ločitev zakona v srbsko-pravoslavni cerkvi. Tajnik velikega duhovnega sodišča v Belgradu, prota Dusan Milanović navaja, da je bilo l. 1925 v območju 23 duhovnih in cerkvenih sodišč 3265 tožb za ločitev zakona in sicer 2239 radi zakonolomstva, 168 radi nasilstev, 18 radi dolgoletne ječe enega izmed obeh zakoncev, 255 radi obojestranskega sovraštva, 116 radi neveljavnosti zakona itd. Na področje Belgrada odpade 671. Požarevac 437, Niš 323, Čačak 185, Zajčar 219, Sabac 223, Skoplje 57, Bitolj 116, Prizren 67, Štip 18, Ohrid 12, Peč 26, Cetinje 6, Sremski Karlovci 131, Plaiški 129, Pakrac 69, Novi Sad 93, Velika Kikinda 69, Banjaluka 228, Tuzla 75, Sarajevo 44 in Mostar 7 slučajev. Veliko število zakonolomstva je mogoče tolačiti samo na ta način, ker je to najlažji način procedure in najpogostejši slučaj, ki povzroča ločitev zakona. Malo število tožb za ločitev zakona v Južni Srbiji se tolači s zgodovinskimi, psihološkimi in socialno-ekonomskimi momenti, veliko število v Severni Srbiji pa je posledica

dolgoletnih vojn, ki so razrušile vse, tudi zakonske vezi. Neki visoki pravoslavni cerkveni dostojanstvenik je na vprašanje o pomenu tega nevarnega pojava odgovoril, da se kljub temu še ne more govoriti o krizi zakona v pravoslavni cerkvi. To dokazujejo zlasti sela, kjer se je procent tožb za ločitev zakona povečal samo za dva odstotka. Sv. sinod je izdal za izboljšanje položaja vsem svečnikom nalog, naj posebno na dežel delujejo na to, da se "koruzni" zakoni z vsemi mogočimi olajšavami pozakonijo.

Ogenj v Sošanju. Dne 15. marca o popolni je na, dosedaj še nepojasnjen način nastal v stanovanjskem in gospodarskem posloppju mesarja J. Kozlevčarja poleg hotela Jugoslavija v Sošanju požar. Gasilnim društvom iz Sošanja, Voslhagnogove tovarne, Družmirja in Velenja se je po težkih naporih posrečilo ogenj omejiti in rešiti iz gorečega posloppja tudi pohištvo. Požar je razsajal več ur in so ob 9 zjutraj še vedno gasili in reševali deželne pridelke. Po tem požaru se je v mestu Sošanju stanovanjska beda še povečala, ker je pet rodbin, ki so stanoval v pogorelem posloppju, sedaj brez strehe.

Obsodba Slovence v Zagrebu. Pred sodnim stolom v Zagrebu je sedela za tožni klopi sluškinja Josipina Jančar iz Laz, ki je župniku Habuneku odnesla obleke v vrednosti nad 10.000 dinarjev. Obsojena je bila na dve leti ječe.

Umrli so v Ljubljani. Natalija Ivanovič, žena vpk. carskega nadzornika, 42 let; Jožefa Sakšida, hči posestnika, 3 ure; Terezija Gerbec, vdova žel. uslužbenca, 80 let; Marija Barbič, hči delavca, 5 dni; Ivan Rihtar, bivši mizar, 72 let; Elizabeta Mahne, žena kovača; Marija Ovca, hči posestnika, 4 leta; Roman Lenarčič, sin profesorja, 18 let; Marija Kováč, zasebnica, 74 let; Janez Povž, nočni čuvaj, 29 let; Ivana Dolepc, kočarjeva hči, 18 let; Anton Skrajnar, bivši mizar, 85 let; Franciška Kosem, hči sluškinje, 2 dni; Neža Guzelj, dnuarica, 32 let; Vladislava Zrimšek, vdova žel. uradnika, 23 let; Miroslav Grušovnik, sin post. poduradnika, 1 mesec; Franciška Prepeluh, vpkojenka, 69 let; Valentin Režek, podvratatelj Vzemne zav., 54 let; Alojzija Luckmann, zasebnica, 79 let; Franjo Pušnik, trg. sotrudnik, 39 let; Lucija Klanšek, del. tob. tov. v p., 55 let; Marijeta Hrastar, zasebnica, 84 let; Franciška Gradišek, žena polic. stražnika, 35 let; Marijeta Kobal, zasebnica, 84 let; Terezija Rubin, žena vinčarja, 40 let; Marija Skalar, zasebnica, 74 let; Konrad Ričko, obč. ubohec, 18 let; Jos. Šimpovec, čevljar, mojster, 64 let; Marija Gradišnik, gostakca, 52 let.

Iz Trbovelj. — Novi reducirani pri rudniku, 8. 15. marcem je bilo odpovedano delo okoli 250 rudarjem. Kakor se zatrjuje, je ta najnovejša redukcija v zvezi s transakcijo TPD. z Dukičevim podjetjem.

Smrtna nesreča. V Potokih pri Koroškem Beli je 10. marca tovarniški delavec Labernik padel čez kamenito ograjo malega mostu tako nasredno, da je obležal na mestu mrtev. Kako se je nesreča pripetila ni znano.

Za kratek čas

Brihtina glavica. Profesor: "Povejte mi, kako bi vi zmeril višino Eiffelovega stolpa s pomočjo žepnega barometra."

Brihtni študent: "Zelo enostavno. Na vrhovi bi ga spustil z vrha ter nato zmeril vrvice."

Ce človek ne razume govoric železničarjev. Neka mlada ženska je slučajno šla mimo tovarnega kolodvorca, kjer so baš sestavljali daljši tovorni vlak. Svede, ji ni bilo znano, kaké izravede rabijo železničarji pri svojem delu. Mraz jo je sprejel prav po telem telesu, ko je slišala, kako je vlakovodja zakričal nekemu zaviraču, ki je stal v njeni bližini: "Skoči nanjo, ko pride mimo, ženi jo do prihodnjega ovinka, razpolovi jo ter nato privleci nazaj sprednji del!"

"Pomagajte! Umoriti me hočejo!" je zavpila v strašni grozi in omedlela. Kajti ni vedela, da se je govorilo o "partiji vzgojnov," ne pa o njej.

IZ PRIMERJA

Zločin iz Ricmanj pred poroto. Pred poroto v Trstu se je pričela 17. marca rasprava proti 65letnemu Ivanu Zuljanu in njegovemu 40letnemu sinu Ivanu iz Ricmanj, ki sta obtožena, da sta umorila sina, oziroma brata Josipa radi sporov glede dedščine. Stari Zuljan je mlajšega sina zapostavljal in bil naklonjen le Ivanu, ki je upravljal kmetijo. 22letni Josip je delal v Trstu. Imel je po materi pravico do dedščine zapuščine. Zuljan mu je ni hotel izplačati, zahteval je celo, da naj Josip plačuje zanj in za brata hrano in stanovanje. V hiši je vladalo divje sovraštvo. Dne 2. februarja lani je kakor trdi obtožnica Ivan napadel brata Josipa, ko je večerjal. Z velikim nožem je udaril po njem, ko se je Josip gredil, je pritekel oče z debelo palico in ga pretepal, potem je Ivan pograbil sekuro. Razmesarjeno žrtev sta vrgla Zuljan in sin Ivan na cesto. Po končanem strašnem zločinu je bel oče Zuljan v Dolino k orožnikom povedal, kaj je storil. On in sin Ivan sta bila takoj aretirana. Pri raspravi pravi Zuljan, da je bil Josip prepirljiv človek in da je usodnega večera njega pograbil in brenil v trehuh, Ivan pa je nato planil na Josipa. Zuljan se je takrat onesvestil. V sodni dvorani trdi, da je na umoru sina nedolžen. Priči 14letni J. Zuljan in 18letni H. Komar sta videla, kako je na cesti dal stari Zuljan sinu Ivanu velik nož, s katerim je obdeloval Josipa, dokler se ni sgrudil. Josip je kričal, ko sta ga pahnila iz hiše: Rešite me! Ivan je rekel: Kmalu boš mešen. Ivan je čepel na Josipu in mu prerazal vrat. Končno je dal stari Ivanu še sekuro, s katero je sadal Josipu zadnje udarce. Josip je obležal mrtev. Sodna izvedenica sta ugotovila na telesu umorjenega Josipa 12 ran, bilo pa jih je gotovo več. Zaslišanih je bilo več prič. Gotilničarka Svara je povedala, da jo je stari Zuljan nekoč naprosil za prenočišče, toda njemu se je uprl, ker se je bal njegovih sinov. Zuljanova žena je v oporoki zapustila sinu Josipu polovico enega polja, vrednega 6000 lir.

Tihotapstvo. Tobak, kavo, čikorijo in druge take dobre reči eta prenašali čez mejo 48letna Helena Lapanje in njena prijateljica Rozalija Prebil. Doma sta iz Otaleca na Cerkljanskem. Proti njima se je vršila pred sodiščem v Gorici rasprava. Helena je obsojena na 2 leti in 6 mesecev zapora, Rozalija pa na 2 leti in 1 mesec, potem imata plačati globo 3296 lir, stroške itd. Precej hud tobak!

Roparski napad. Pri Podrozeju na gozdni poti proti Črnemu vrhu je bil napaden Fran Plak iz Loga, ko se je vračal domov, od nekega neznanega človeka. Ropar je Pisku vzel denarnico s 30 lirami in izgubil v gosdu. Idrjiski orožniki iščejo roparja.

V rudniku v Rablju se je zgodila žalostna nesreča. Andrej Kuk iz Gor. Loga, mlad fant, ki je komaj vojske odslužil, je kopal v rudniku na tarenu za polaganje tračnic. Pri tem je udaril na dinamitno patrono, ki je eksplodirala in fanta grozno poškodovala. Rovež je izgubil vid.

Čuden svet

Oklahoma City, Okla.—Frank Wolfe misli, da lahko živi sto dni brez hrane. Nedavno se je postil že petdeset dni, da zniža svojo težo. Pozval je Jollyja iz Berlina, da se skušata, kdo se bo dalj časa postil. Jolly se je že postil 44 dni.

Paris, Francija. — Nadvojvoda Nikolaš še vedno sanja, da postane ruski car. V svoji domišljiji je začel tako daleč, da ima podnevu in ponoči telesno stražo, ki ga čuva pred "boljševiki". Stanuje v predmestju in pod pretezo, da mu "boljševiki" strežejo po življenju, ne zapusti svoje hiše in ne pride v Paris. Vse opravi njegova žena. V tej svoji hiši obdržava konferenco s takimi prisadomani, kot je on, za strmoglavljenje ruske sovjetske vlade. Dasi so njegovi načrti bližnji, dobi še vedno dosti podpornikov, ki sanjajo, kako se bodo sopirili po carskem dvoru, ko Nikolaj postane ruski car. Fakirstvo najde povsod dosti podpornikov, in ima jih tudi med takozvanimi "plemenitniki", ki si domišljajo, da imajo plavo kri mesto rdečo.

KAJ JE VERA?

Po Josephu McCabu. (KONEC.)

V Tierra del Fuego so tri ljudstva. Izmed teh nas zanimajo najnižji Yahgani. Ti so v mnogih ozirih degenerirani, toda ni je sledi, ki bi vodila do kakega višjega stanja v njih religiji. K sreči so bili ti divjaki predmet študiranja francoskih učenjakov akoci dve leti (1882—1883), torej že davno prej, kot so jih mogli doseči moderne ideje. Francoska učenjaka Hyades in Deniker pravita: "Nikdar nisva zasledila v njih tudi najmanjšega znaka o kakoršnemkoli kultu ali veraki ideji." Misionar Bridges, ki je živel pri teh divjakih dvajset let, pravi: "Niti upanja ne strahu ne poznajo. Zanje ni ne hudilca ne boga. Smrt je konec obstoja in niti pojma nimajo o kakem posmrtnem ali duševnem življenju ali pa, da bi človeka sestavljala duša in telo."

Tu se torej ustavimo za trenutek radi neke druge verake kontroverze. Vstrajno namreč trdijo, da bi ne nobeno plemo ni živele, da bi ne imelo vere v boga. Pravzaprav ne vem, kako more čutiti kristjan, če ga zagotovo, da najnižji divjak deli s njim vero v boga. Dejstvo je, da je trditelj, da vsa ljudstva verujejo v boga, neresnična. Saj sem ravno navedel misionarja, ki pravi, da Yahgani nimajo nobene vere, in kolikor se racionalizma tiče, se misionarji nikoli ne zmotijo! Videli bomo poleg tega, da nobeno ljudstvo, ki je omenjeno v tem članku, ne veruje v boga ali bogove. Človeško plemo se ne začne z enobogovom ali z razodetjem ter se nato degenerira od istega. Vsi dokazi so tu, da povsod začne življenje brez vere, ki pa se razvije v vero o duhovih, mnogobogstvu in končno bogu.

Pri opisovanju Yahganov so vendar omenjeni nekaki fantomi, katere bi mogoče kdo smatral kot nekaj prvi kal religije. Raziskovalca sama sta rekla, da sta našla nekaj idej, katere bi vodile do veraštva, dasi je njih izvor prišel iz strahu pred hudobijo posameznikov. Yahgani pripisujejo smrt in bolezen divjim močem v gosdovih. Nekateri Yahgani so videli te strašne pošasti, ki so včasih ukradle njih otroke in so jim večkrat grozile vso noč. Toda religije vendar ni. Hyades in Deniker pravita na koncu: Fugijanci verujejo, da so ti divji mošje Alakolupi, kateri pa so njim sosednje ljudstvo. Sanje, sence ali sile narave jim niso predmet kakega oboževanja: Tak je primitiven človek.

Poglejmo k Botokudom in drugim nižjim divjakom v Braziliji. Ti so kajpada manj osamljeni od drugih rodov kakor Yahgani, zato so si precej izposodili ter tudi žive na višji stopnji. Vendar pravi učenjak Keane, ki jih je študiral, da ne morejo šteti do dveh in da samo smatrajo sonce za dobro, ampak častijo ga ne. Luna je zanje slaba poslanica in vihar je poln hudobnih duhov. Razen tega nimajo nikake religije. Drugi pisatelji enostavno pravijo, da Botokudi nimajo nobene vere. Ovdavno je, kaj razumete pod besedo "religija."

Professor Steinen je skrbno preučeval druga primitivna plemena v Braziliji. Našel jih je kot velike sanjače. Omamijo se s tobačnimi listi, da imajo toliko bolj žive sanje. Raditega nas čisto nič ne preseneča dejstvo, da žive v mislih, da ima človek dvojnika, kateri zapusti njegovo telo v sanjah, v smrti pa se dvojniki ne mars povrniti. Professor pravi, ko so pokopali neko žensko z njenimi okraški in orodjem, so rekli, da jih bo rabila v "nebesih," v čemur se je kajpada pokazal vpliv misionarjev. Kot božanstvo ne častijo ničesar. V svojih legendah pripovedujejo o dveh jako močnih prednikih in jima celo kreditirajo ustvarjenje ognja in vode. Toda ko izvemo, da so te mite običajne po vsej Ameriki, imamo zaključek, da so jih izposodili od Indijancev.

Z eno besedo rečeno, opjani brazilski divjaki ne poznajo boga in ne verskega čaščenja, trdno vero pa imajo v nekakega nevidnega telesnega dvojnika. To je v temi zvezi s sanjami, toda—kar je najbolj važno—njih domače ime za tega dvojnika je "senca."

Na krasnem otoku Ceylonu, ne daleč od tam, kjer je tekla silbeka človeštva, je do zadnjih časov obatajal nek drug ostanek primitivnega človeštva—Vedahli. Umevno je, da je pred davnimi časi otok s svojim bogastvom že privlečil divjake in višja plemena in večina Vedahov je sprejela Tamilovo in cingaleške ideje. Vsekakor pa je do zadnjega časa ostalo nekaj "divjih Vedahov," katere so učenjaki doobra študirali.

Njih splošna kultura je najenostavnejša. Šteti ne znajo več kot do enega, njih možgani pa so v primeri z njih velikostjo najmanjši, kar jih je med živimi ljudstvi. Tu je primitivna stopnja človeštva. Vere nimajo nobene sledi, ki bi nas še mogla voditi do kakega zaključka o magiji, ali nadnaravnih osebnosti in sil. Oni torej kakor vsa druga tu opisana divjaka plemena ne potrjujejo Frazierjeve teorije ali pa predanimistične teorije o izvoru vere. Imajo sicer nekako spoštovanje do sonca in lune, toda to nikakor ni podobno kakoli religiji. O mrtvem človeku pravijo "jaja", kar brata Sarašina pravi, da je to cingaleška beseda, in Vedahli, ko dajo riš "jakatu" (umrlomu), samo pomenjajo Cingalese. Na vprašanje, če mislijo, da mrtvi živi še dalje, so odgovorili, da ne vedo.

Se neko drugo zanimivo proučevanje divjakov Vedahov je, namreč od dr. Seligmana in njegove žene, ki pa sta preučila vse Vedaha, ne samo divjih. Onadva pravita, da se Vedahli sprejeli Tamilovo vero. Čisti Vedahli pa, ki jih že skoraj nikjer več ni, nimajo pravi nobene religije; niti te vere nimajo, da bi človek imel dvojnika, ki bi preživel telo. Enako primitivni divjaki v kulturi, jeziku in možganih so bili Tasmanci, ki so pa izumrli pred pol stoletjem. Tu je bilo zopet plemo, ki se ni skoro nič pomaknilo od prve stopnje človeškega postanka, kateri je bil mogoče v južni Aziji. Prvo se je to plemo odcepilo in obljudilo Avstralijo, a v Avstralijo so prišli močnejši divjaki in jih pregnali na skrajni južni vzhod. Ta del je pozneje morje samo ocepilo od celine, da je tako postal otok Tasmanija. Za oceanom so ostali varni, ohranili so ves svoj divjaški značaj do devetnajstega stoletja. Ti se niso razvili niti toliko, da bi dobili kakšno abstraktno idejo za besede in svoj jezik, v resnici so bili tako bedni še v svojih glasovih, da so si največ pomagali z gestami, a v temi sploh govoriti niso mogli.

K reči imamo tu zopet pričevanje misionarja z dolgoletnimi skušnjami. Dr. Nixon, prvi škof Tasmanije, pravi: "Med njimi ni opaziti sledi o kakoli religiji, niti sentimenta ni med njimi razen ako lahko tako imenujemo njih strah pred hudobnim in uničujočim duhom, kateri je očitno njih glavno, ako ne tudi edino čustvo." Škof sam je bil precej točen v svoji izjavi in tako tudi drugi poznejši opisovalci, ki so naglasili, da to plemo ni imelo ne bogov, ne nobenega načina čaščenja bogov, precej vere pa je med njimi v nekake hudobne in uničujoče duhove. Se nekaj drugega je pri Tasmancih, imeli so nekak strah pred duhom mrtvega, da si ga niso upali nikoli niti omeniti. Toda jasnno je, da predno jih je kak potnik opisal, so že nanje vplivali misionarji, ker povedal so, da po smrti postanejo belopoltni. (Belopoltni so se sploh bali.) Do osemnajstega stoletja niso nikoli videli belega človeka. Za nas je vsekakor dovolj, da so bili prepričani o človekovem dvojniku, ki preživi telo, a imenuje se "senca." Poleg tega so imeli nekako spoštovanje do sonca in lune, katerih pa niso častili.

Na Andaniškem otočju je do zgodnjega divjakov, ki so tako zaostali. Njih ideje so sicer precej prepojene s tujimi, ker njih očelje leži v morju, skozi katerega vozijo ladje. Njih vera, da se ima takšna rešitev na primer ustvarjenje, raj, spganje in vesoljni potop. Nemogoče je torej reči, koliko se še nanje vplivali drugi v njih legendi o "velikem duhu," ki se imenuje Puluga in ki stanuje v kamniti palači nekje v oblakih s svojo seno in družino. Pri vsem tem pa ni mogoče nikakega bogošastja, tudi vere ne v kako nadnaravno silo, v veliki meri pa verujejo v duh mrtvih. Ker je "duša" rdeča, bi človek zaključil, da so dobili idejo od barvanega dvojnika, katerega senca ali svoj odsev vidijo na vodni površini.

Semaoti na Malajskem polotoku so tudi ostanek prvotnih primitivcev. To so nespodobni, črniasti ljudje, ki žive raztreseno v skupinah po vsem azijskem obrežju, v Tasmaniji in južni Africi. Semaoti so vsekakor sprejeli ideje od Malajcev. Imajo nekak božanstvo Kari in Ple in vsi tudi darujejo človeška stvjenja v potolašo tem božanstvom. V teh in drugih idajah ni mogoče ločiti domačih in tujih. Dovolj je, da verujejo, da sta predvi telo in je nekak materialen predmet, ki po smrti telesa živi še dalje v vodi ali vseh stvari. Na Filipinskem otočju je še par tisoč najbolj primitivnih divjakov, ki se imenujejo Negri. Večina potoplacev pravi, da imajo nekake vere, toda se ne poznajo nikurje kreova, ne da bi molili. Se to ni jasno, če oni verujejo v kak duh mrtvega ali ne. Edino, kar bi mogoče imelo kakšno zvezo z vero v duševne mrtvih je njih lov na glave. A to se najbrž dobili od Malajcev, s katerimi so bili dolga obdobja v stiku. Končno imamo še božanstva južne Afrike. Njih vera vero je težko dobiti, če poskušamo, da so vedno živeli v sili in višje civiliziranimi ljudstvom, niti pa s Buri in še celo stanoval s misionarji. Večkrat jih imenujajo kot vernike v nekake najvišjega duha Kaanga, ki je vse ustvaril. Toda glavni opisovalce božanstvo pravi, da Kaanga ni bil božanstvo in da oni niti jasno ne verujejo v duh, ki zapusti umrlega.

Ko primerjamo te trditve avtoritet, vidimo da tudi božanski prvotno niso imeli nobene vere in tako tudi ne bogošastja.

RAZIS

Čitanje misli in delovanje. Nedavno je imel akademik Behterov v državnem inženirskem inštitutu v Leningradu zanimivo javno predavanje o čitanju misli. Daljava ne ovira čitanja. Delujoči možgani ustvarjajo elektromagnetne valove. Možgani pokrovo lobanje jih ne ovira v ničemer. Posebni elektrostrovi lahko belezijo tudi napetost (intenzivnost) mišljenja.

Po lapidarnem poročilu Behterova je nastopil možganski palistater Čehovski s uspešni eksperimenti. Ena oseba v vlogi "oddaljne postaje" je mislila na poljubno geometrično obliko ali preprosto sliko: rajca, žilca itd. Druga oseba v drugi sobi je sprejemala nevidno misel in narisala na polu papirja mišljeni predmet. Eksperimenti so uspešno dokazali, da človek lahko sprejema misli ne le v drugi sobi, marveč tudi v drugi hiši ali pa celo na večje razdalje.

Pri povprečnih vlačkoščih se je obneslo do 40 odstotkov poiskusev, pri treniranih možganih pa celo do 70 odstotkov. Eksperimentatorji so se končno prepričali tudi o tem, da možgi svoje misli bolje oddajajo, če so pa jih boljše sprejemajo. Posebno zanimivo je končno še naslednja dognanje: čim bolj je človek izobražen, s tem večjim uspehom lahko pošilja misli, toda slabše jih sprejema.

Pojaki pokopali Franca Jozefa.

V Zablotovu na Poljskem je do zadnjih dni še stal spomenik avstrijskega cesarja Franca Jozefa. Oblastem so je končno odločili, da se spomenik odstrani. Kmetje, ki so bili posebno najljubši v Franca Jozefa, so govorili, če smejo oni izvršiti delo. Bil jim je dovoljeno. Kmetje se s sveto skrbnostjo dvignili spomenik, ga naložili na voz in v vrvicnem sprevedu peljali na lastna prostora, kjer so izkopali jamo in pokopali Franca Jozefa. Njega nekake največjega narodnega junaka.

PRAVLJICA

Napisal za "Prosveto" dr. Cerne-Koblar, lastnik Gospodarske pisarne v Ljubljani.

Pred par dnevi sem čital v nekem tujem listu pravljico, katero hočem radi njene pomembne vsebine bolj na kratko napisati za čitatelje "Prosvete" ker sem uverjen, da bo njena vsebina vsem enako zanimiva, tako da jo bodo radi čitali.

Bili sta nekaj dve naselbini, kateri je delila široka reka. Imenovali sta se: Stari kraj in Novi kraj. Ker je bila reka zelo široka in globoka, ni vodil nikakr most od ene naselbine do druge. V obeh, naselbinah so živeli kmetje, ki so pridelovali živila; žene, ki so pletle in tkale; krojači in šivilje, ki so šivali obleke in perilo; čevljarji, ki so delali čevlje; tesarji in zidarji, ki so postavljali hiše; mizarji, ključavničarji in drugi, ki so opravljali svoje delo. Obe naselbini sta imeli svoje zdravnike, duhovnike, učitelje, sodnike in zakladnike. Gotovi poklici pa se niso enako razvijali, ker sta imeli naselbini različne naravne priloge, ter so razne okolnosti in enem bregu posepevale posebne obrti, tako da je prišlo, da so posamezne naselbine imele svoje posebne proizvode, katere so medseboj zamenjavali.

Obe naselbini sta cveteli in podjetnost je bila na obeh krajih živahna. Vsi ljudje so delali pridno, vendar pa so komaj množino naročil zmagovali. Premeženje naseljencev je raslo in tudi obe naselbini sta se razširili bolj in bolj. Zlato, ki so ga

poslednjo imovino. Kakor že omenjeno, je vsak rešil samo denar, vendar pa ni bilo nikakega blaga in za ono malo izdelkov, ki jih ogenj ni uničil, je nastala v kratkem huda tekma, tako da se je plačalo za par čevljev 100-kratno nekdanjo ceno.

Kar je najbolj manjkalo in kar se je neobhodno rabilo se je moralo uvažati iz Novega kraja. Tu pa so vedeli, koliko je bilo premoženja v Starem kraju uničenega in da so prebivalci starega kraja v svojem papirnatem denarju imeli samo še mali del nekdanje vrednosti. Vseled tega so tudi prebivalci Novega kraja svoje cene dvignili in so zahtevali od ljudi iz Starega kraja plačilo samo v zlatu. Ni bilo dolgo časa, pa je vse zlato iz Starega kraja odšlo preko reke v Novi kraj. K temu je prišlo še to, da je občina v Starem kraju za podporo ponesrečenecem in za pozidavo uničenih naprav potrebovala novih sredstev, od svojih obubožanih občanov pa je mogla dobiti samo malo davkov ter si niso mogli pomagati drugače, kakor da so pričeli izdajati več in več papirnatega denarja. Na ta način je denar izgubil sploh vsa vrednost, tako da so ljudje z banknotami, s katerih vrednostjo ene same je mogla živeti preje ena rodbina celo leto, etiketirali steklenice, ker ta papir ni imel sploh nobene kupne moči več. Vseled stalnega padanja vrednosti, je bil uvoz primanjkuječega blaga iz Novega kraja nemogoč, tako da je nastalo v gospodarstvu Starega kraja silno pomanjkanje, nedostavnost in brezposelnost. Zaupanje, katero je prej vzdrževalo kredit, je izginilo; ljudje so se omejevali bolj in bolj v vsem,

ki so kupili vsi nove obleke, čevlje, hiše, opravilo, vozove, konje, igrače in lepotejše."

Zakladnik je tako naredil; iz zgornjih sodov je vzel zlato ter ga je razdelil med meščane, tako da je na vsakega odpadel ravno en zlatnik. Vsi drugi sodi so bili skrbno zaprti in so ostali nerabljeni v zakladnikovi kleti, saj je vsakdo vedel, da more v slučaju potrebe imeti zadostno denarja na raspolago. Vsaakdo je sedaj naročil in kupil vse, kar je že toliko časa potreboval. Teh naročil je bilo toliko, da so vsi ljudje v Starem kraju bili zadostno zaposleni, in da niti niso mogli naročil izvršiti. Tudi iz Novega kraja so naročili blago in ga točno plačali, ker je sedaj bilo dovolj denarja in zlata zopet med ljudmi. Nezaupanje je izginilo in z novim delom je blagostanje pričelo rasti, tako da je vladala splošna zadovoljnost v obeh občinah, kakor nikdar popreje.

Po 40 letih je nekaj obubožana naselbina nabrala dovolj premoženja, tudi novega zlata se je nakovala, da je v svojem ponosu sklenila vrniti posojeni zaklad predčasno nazaj. Dvignili so iz kleti sode, ki so bili še nedotaknjeni in so našli, ko so jih odprli, v svoje silno presenečenje, da je bilo v njih navadno kamenje.

"To kamenje torej nas je rešilo," so rekli ljudje in so se čudili nad vse. Tedaj pa so se spomnili besed pisma nekdanjega zakladnika Novega kraja, da bodo najbrže enkrat vsebino sodov vrgli v vodo. Torej tudi stori in so iz kamenja napravili širok most, od jednega brega do drugega, tako da sta bili obe naselbini v skupno korist zvezani za vedno.

To pravilico bosta Američani še bolj razumeli, kakor mi ter vam bo takoj jasno, kje je Stari kraj in kje je Novi. Zdi se mi, da polagoma vstaja v Novem kraju zavest, kakor je v tej pravljici ter da bo v lastno korist Amerike, ako Evropi gre na roke, da more le-ta v Ameriki kupiti stvari, ki jih potrebuje in katere hoče Amerika tudi prodati. Zdi se, da tudi zakladnik ameriških držav namerava to storiti ter da bo poleg denarja, ki so ga dobile druge države, tudi pravemu Staremu kraju pomagano v korist obeh držav.

NJEN GROB

Spisal Ivan Cankar.

Jeseni smo pokopali mater. Več ne vem, ali je bil jasek dan, ali meglen, ali če je deževalo. Šel sem za pogrebci kakor v sanjah in še zdaj se mi zdi, da so bile sanje vse, kar se je takrat godilo; in da je bilo morda v resnici čisto drugače, nego se spominjam. Prišli smo na pokopališče, da nisem vedel kako in kdaj, nato smo stali kraj globoke črne jame, iz ilovnatih prsti izkopane. Pevec so zapeli; kakor iz daljave sem slišal zamolkite moške glasove, besed nisem razumel. Na debelih vrhov so spuščali rakev v jamo; oboje, rakev in jama, se mi je zdele preveliko in prečrno za mojo mater, ki je bila drobna kakor otrok. Ko je šupnik odmolil — ali pa morda že prej, ne vem več — so val krog mene pobirali rumeno prst ter so jo metali na rakev; tudi jaz sem se sklonil, da bi pobral pest prsti kakor vsi drugi; ali ekoraj mi je izpodrnilo, da bi bil padel na kolena; nekdo me je zadaj prijel pod pazduho. Nato so si pogrebci slekli črne suknje, zgrabili so za lopate in so mitali v jamo prst v težkih, velikih kopicah; spočetka je zamolkito bobnelo; kmalu je bobnenje potihnilo, ališal sem le še pritaženo vzdihovanje in ihtenje. Jama je bila polna, grmadila se je gomila, zmerom širja in višja, ogromna, pretežka za mojo mater.

Kako smo šli s pokopališča, tudi več ne vem. Nenadoma smo sedeli v krčmi in smo pili; nekateri so bili žalostni, nekateri veselji; jaz sem jih gledal in sem jih komaj poznal, moje misli so bile kakor mrtve v črno jamo zakopane. Teden dni pozneje sem se odpeljal v tujino. Ves tisti teden nisem stopil na pokopališče; prišel sem do vrat, pa sem se vrnil. Kakor strah je bilo v meni — kakor tisti strah, ki obide vernega človeka, preden stopi v samotno svečiče, pred Boga, sodnika svojega. Malodušen sem bil in slab, nisem si upal, da bi odprl vrata v blagoslovljeni hram, kjer je pod težko gomilo spala svetnica mučenica.

Pet let sem ostal v tujini. Čez pet let sem se napotil, da bi molil ob njenem grobu. Odprl sem vrata in sem šel do srede pokopališča, do križa. Tam sem se oarj prestrašen. Tuj kraj je bil krog mene, kakor da ga še nikoli nisem videl. Križi, križci, beli in črni kamni, ob zidu vrbe in ciprese, gole, zelene, cvetoče gomile, pečene steze — vse mi je bilo tuje. Groza mi je segala v srce; gledal sem na levo, na desno — nikoder ni bilo glasu, da bi me poklical, pozdravil. Jaz pa sem mislil, kadar mi je bilo hudo v tujini:

"Pridem do vrat in takrat bom slišal njen glas: Kod si hodil, da te ni bilo tako dolgo? Čakala sem te in nisem mogla spati, celih pet samotnih let! ... Pa bi šel naravnost do njenega groba in bi pritisnil lice na rošno travo, da bi slišal natanko njen mehki glas in da bi občutil topli dih iz njenih ust. Pripovedovala bi si lepe zgodbe, polne upanja in daljne sreče, kakor vselej kadar sva bila čisto sama; in bila bi se stra in brat, obadva široka, obadva očki vrpte proti vzhodu, da bi ugledala tisto neboči zarjo, ki je bila njenemu in mojemu trpljenju od Boga objavljena ..."

Tako sem mislil. Glasu od nikoder. Poklič me, o mati, samo zašepeti, zavzdihni pod gomilo, pa te bom ališal! Hodil sem med križi, kamni in gomilami; vsi grobovi so mi bili tuji, mrtvi, nobeden me ni pozdravil. Šel sem h grobarju, da bi ga vprašal. Tisti grobar, ki je kopal jamo za mojo mater ter je izkopal pregloboko, je bil še zdav-

naj mrtev. Napol gluhi stavec, ki sem ga ispraveval, je z zaspanimi očmi ogledoval moje suknje, povedal pa ni ničesar. Nato sem šel k cerkveniku.

"Povejte mi, kje je materin grob? Saj ste bili s pogrebom, še krono sem vam dal!"
Cerkovnik je pomislil.
"Rekel bi, da je v levem kotu ... če ni morda v desnem ... star sem ..."

Kam bi se napotil, koga bi vprašal?
V krčmi je sedelo mnogo znancev; po obrazih se mi je zdele, da sem jih videl pred petimi leti, da so bili morda celo pogrebci.
"Kje je grob, ki ga iščem?"

"Toliko je pogrebov zadnje čase, ljudje pomirajo kakor ob kugi ... kdo bi štel grobove, kdo se jih spominjal?"

Vrnil sem se na pokopališče, da bi iskal s tretim očesom, s mirnim razumom.
Treba je lakati med samotnimi grobovi, med tistimi, ki se jih dolga leta ni doteknila zvesta roka. Bog se usmilil, koliko samotnih grobov! Polovica pokopališča same puste gomile, brez spomina, brez križa in kamena. Še križi so polomljeni, kamni stojiše pošev, besede so zabledle. Kaj je bilo napisano na tem križu, ki leži lrvan in zarjavel na gomili? "Svoji nepozabljeni, na vekomaj ljubljivi materi ...". Gomilo je bil porastel visok plevel, križ leži v njem — kod hodiš, ti svesti sin? Saj je šele pet kratkih let, ko si postavil ta bronasti križ, napisal nanj te goreče besede, prilivali potočnicam a solzami, z uporno kletvijo smerjal krivičnega Boga! O ljubezen, postala si beseda! Ko si stopila na jezik, te v srcu ni bilo več! Solza kane iz očesa, razpuhti se v prahu, vzdih dahne iz ust, izgubi se v vetru. Isrujte križe, prevrnite kamene, gomile ugradite! Križi, kamni in gomile so mrtve besede, govore jezik, ki ga nihče več ne razume ...

Ko sem šel s pokopališča, me je zeblo in noče so mi bile težke. Kakor gre iz cerkve grešnik, ki občuti, da Bog ni slišal njegove molitve; glavno sklonjeno, pogled v tla vrpt. Še tisti večer sem se vrnil v tujino.

Zgodi se, da se človek nenadoma zave sampega sebe in svojega življenja; kakor da bi planil iz sanj — pomane si oči, oze se plah ter spozna, da je vse, vse, vse zgrešeno, zapravljeno, izgubljeno, vse, kar je mislil, delal in živel. Tako se je meni zgodilo, ko sem se neblagoslovljen vrnil v tujino.

Neživ živeti — ali bi ne bila skrunitev Boga, ki je življenje? Zaklenil sem se v izbo, zagrnil sem okno. V mojih šilah je tekla kri, moje oči so gledale, moji možgani so mislili, v srcu mojem pa je bila smrt.

Takrat, ko sem vzdignil nogo, da bi stopil v noč, se je roka doteknila moje rame; čisto naravno, komaj da sem jo čutil. Nisem je videl, ali spoznal sem jo takoj; sladka in topla je ležala drobna materina roka na moji rami. V tistem trenutku, v enem samem sem premeril pot, dolgo sedem dni hoda. Odprl sem šelezná vrata pokopališča, šel sem naravnost do križa, nato po pešeni stezi na levo, med tiste samotne, z visokim plevelom poračene gomile. Druga je bila drugi enaka, toda nič nisem ugibal, nič se nisem motil; s slepimi očmi bi bil našel materin grob, kakaj ona sama me je vodila. Tam, ob samotnem domu njenem, sem klečal pred njo, prošil sem jo tolažbe in blagoslova.

Zdaj hodim na to svojo sveto božjo pot, kadar mi je težko pri srcu. Tudi noči, o mati, ob tej uri, ko so se vse noči razgrnile nad menoj, prihajam k tebi; daj mi tolažbe in svoj blagoslov, da mi kmalu zasije tista nebeška zarja, ki sva je upala v trpljenju!

stisnili so se v mais stanovanja, da so štedili s kurivom in lučjo, jedli so slabo ter so se oblačili v svoje stare ponošene obleke. Kmetje niso mogli več prodajati svoje živine in pridevkov, obrtniki so imeli le del prejšnjih naročil in ko so nekaj časa vzdraževali svoje delavnice in delavstvo, so morali končno vendarle opustiti iste, ker ni bilo nikakega prometa, ne trgovine. Nastala je občea brezposelnost. Občina ni mogla brezposelnih puštiti brez podpore ter je morala valed tega dvigniti davke, tako da je ljudem preostajalo le malo od zasluzka, ki so ga sploh še imeli ter je to še bolj povečalo občeo stagnacijo. Nastal je čuden položaj. Ljudje so stradal, hodili bovi v raztrganih oblekah ter niso smeli rabiti rok, ki so bile vendar za to tukaj, da proizvajajo živila, obleke in sploh vse, kar bi rabili. Kaj je bil vzrok in kako bi se moglo pomagati? Vsi so s strahom čakali, kaj bo!

Ce bi bila kaka sigurnost, da se bo moglo blago, katero se išče, oddati za polno ceno, bi marsikdo prijel za delo, in če bi mogli obrtniki in trgovci zaupati, da bodo dolžniki plačali vsaj v kasnejšem času, bi bilo marsikaj bolje postalo.

Česar je manjkalo, je bilo v glavnem zaupanje na povračilo dolgov, zaupanje, da bo cena proizvodov vsaj polagoma narasla, zaupanje, da se bo vse zboljšalo. Kdo vs, koliko časa bi ostal ta položaj, da ni nastalo v gospodarstvu Starega kraja silno pomanjkanje, nedostavnost in brezposelnost. Zaupanje, katero je prej vzdrževalo kredit, je izginilo; ljudje so se omejevali bolj in bolj v vsem,

teh, da si kupijo vsi nove obleke, čevlje, hiše, opravilo, vozove, konje, igrače in lepotejše."

Ce bi bila kaka sigurnost, da se bo moglo blago, katero se išče, oddati za polno ceno, bi marsikdo prijel za delo, in če bi mogli obrtniki in trgovci zaupati, da bodo dolžniki plačali vsaj v kasnejšem času, bi bilo marsikaj bolje postalo.

Česar je manjkalo, je bilo v glavnem zaupanje na povračilo dolgov, zaupanje, da bo cena proizvodov vsaj polagoma narasla, zaupanje, da se bo vse zboljšalo. Kdo vs, koliko časa bi ostal ta položaj, da ni nastalo v gospodarstvu Starega kraja silno pomanjkanje, nedostavnost in brezposelnost. Zaupanje, katero je prej vzdrževalo kredit, je izginilo; ljudje so se omejevali bolj in bolj v vsem,

te, da si kupijo vsi nove obleke, čevlje, hiše, opravilo, vozove, konje, igrače in lepotejše."

Ce bi bila kaka sigurnost, da se bo moglo blago, katero se išče, oddati za polno ceno, bi marsikdo prijel za delo, in če bi mogli obrtniki in trgovci zaupati, da bodo dolžniki plačali vsaj v kasnejšem času, bi bilo marsikaj bolje postalo.

Česar je manjkalo, je bilo v glavnem zaupanje na povračilo dolgov, zaupanje, da bo cena proizvodov vsaj polagoma narasla, zaupanje, da se bo vse zboljšalo. Kdo vs, koliko časa bi ostal ta položaj, da ni nastalo v gospodarstvu Starega kraja silno pomanjkanje, nedostavnost in brezposelnost. Zaupanje, katero je prej vzdrževalo kredit, je izginilo; ljudje so se omejevali bolj in bolj v vsem,

Seba šala.
Učitelj: "Ivan, kaj je prah?"
Ivan (po daljšem premišljanju): "Blato, iz katerega je iztisnjena voda."

DA SKUHAS DOBRO FI-VO, PIŠI PO NASE PRODUKTE.

Imamo v zalogi čokolice, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričate, da je doma pri nas kuhani vadno le najbolj in najcenejši.

Groceries, skladnja in v prodajalno šolemanne dame pripravane posuši pri večjih naročilih. Pišite za informacijah na:

FRANK OGLAR,
6461 Superior Avenue, Cleveland, O.

RAD BI IZVEDEL
kje se nahaja moja žena Gertrude Satošek, pustila je dom in moža brez malih otrok, vzela je seboj dva velika zaboja obleke in perila in rekla, da gre k neki družini kjer je bolna žena, nekam na južno stran, ni pa hotela povedati točno kam. Grozila je nešteto krat, da bo to storila ne oziraje se kaj bodo ljudje rekli. Hotela je imeti polovico vsega premoženja in denarja od moža. Rojake prosim če je komu kaj znano kje je, naj mi to naznanijo zakar bom zelo hvaležen. Najhitreje se nahaja nekod tu v premogovnem okrožju v Kansasu. Frank Satošek, P. O. Box 88, Arma, Kans. (Adv.)

Trpite valed srbečnosti
Nadleguje vas kožna
bolezni?
Za lepo, čisto, gladko
kožo
uporabite
SEVERA'S ESKO
Ohrani kožo zdravo, prosto izpahov in razburjajočih kožnih bolezni.

Če vas vnanerje katiknaholi bolezni ali iritacija kože, tedaj uporabite Severa's ESKO. Vseobito to čudodelno sredstvo in se bohte kmalu rešili tiste mučabotne srbečnosti. Pomaga se ob prvi uporabi ustavititi kraste in vnanerženost. Na tistihde ročajev ga rabijo. Takaj se vsi... 50c

Severovto kožno mleko je pripomoček za lepoto. 25c
Pri valem lekarju. W. F. Severa Co., Cedar Rapids, Iowa

Krasen spomin je

Zgodovinska spominika S. N. P. J. knjiga

"AMERIŠKI SLOVENCİ"

Knjiga je ilustrirana s nad 200 slikami, obsega 632 strani, je krasno trdo vezana v plavih platnicah in ima zlate črke besedilo na hrbtu, ter krasen zlat znak S. N. P. J. na sprednji platnici. Sobratje in sestre S. N. P. J., ter drugi rojaki, knjiga je prvovrstno delo in na finem Star English papirju tiskana. Naročite takoj!

Cena je \$5.00
s poštnino vred.

Naročnino pošljite na upravništvo Prosveta,
2657 So. Lawndale ave., Chicago, Ill.

Naročite lahko tudi ZAPISNIK 8. REDNE KONVENCİJE SNPJ., mehko vezan, cena 50c

Fride prav ...
Mati (ki je zaverovana v hčerkin radio-glas): "Ali mislite, gospod profesor, da bo moja hčerka kedaj mogla kaj narediti s svojim glasom?"
Profesor: "V slučaju požara ji bo prav prišel."

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (Febr. 28-1926) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen valed napačnega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$5.00 in za pol leta pa \$2.50. Člani S. N. P. J. doplačajo za pol leta \$1.90 in za celo leto \$3.80.

Za mesto Chicago in Cicero za leto \$6.50, pol leta \$3.25, za člane \$5.25.

Za Evropo stane za pol leta \$4.00, za vse leto pa \$8.00. Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:
UPRAVNIŠTVO
"PROSVETA"
2657 S. Lawndale Ave.
CHICAGO, ILL.

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA.

Tiska vabilis za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih.

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI.

CENE ZMERNE, UNJSKO DELO PRVE VRSTE.

VSA POJASNILA DAJE VOĐSTVO TISKARNE. Pišite po informacije na naslov: S. N. P. J. Printery, 2657-59 South Lawndale Avenue, Chicago, Ill.

TAM SE DOBE NA ZELJO TUDI VSA UST-MENA POJASNILA.